

תוכן העניינים

תוכן

מבוא	3
אודות הספר :	5
היבטים סגנוניים בטקסט :	6
תיאור מבנה הסיפור :	6
הדמויות בסיפור :	6
הדובר בסיפור :	7
משלב לשוני :	8
לשון ריגושית :	8
כותרת הסיפור :	9
שימוש בשמות תואר :	10
חזרתיות :	10
פעלים כרכיבים סגנוניים בסיפור :	11
שינוי המבנה הקנוני של המשפטים :	12
מערכת היחסים בין ההורים לבין הילד :	12
מערכת היחסים הבין-הורית :	13
נספח : הסיפור "ספר מלא אהבה/ איך נפתלי בא לעולם"	16

מבוא

מיניות בספרי ילדים

חינוך מיני הוא מושג חדש יחסית בעולם המערבי, לאחר ששנים נדחק נושא זה לשולי השיח החברתי, הן בקרב מבוגרים, ובייחוד בשיח עם ילדים. ההשתנות הטכנולוגית המאפשרת חשיפה לתכנים מיניים בלתי מפוקחים מגיל צעיר מאד, חייבה שינויים הכרוכים בשיח פתוח למושג מיניות, לצורך הסברה, אזהרה והבנת הנושא. בין היתר, שינויים אלו ראו אור בספרי ילדים שדנו בשאלת הילדים הרווחת "אך הגעתי לעולם?".

בשונה מן העבר, חינוך מיני כיום נחשב לאתגר שמעסיק חלק ניכר מן האוכלוסייה, עקב ההתפתחות הטכנולוגית שחשפה את בני הגיל הצעיר למערכות ידע שונות. חשיפה זו הציבה את המבוגרים, הורים ואנשי דעת, בפני מבחן אמיתי. ההתמודדות עם שאלות רגישות הפכה להיות עובדה שאין לחמוק ממנה, כדי למנוע כל תוצאה שלילית הנגרמת בשל החשיפה לאמצעי המדיה השונים, שמספקים ידע לצעירים ללא פיקוחו או השגחתו של המבוגר. התפרצות הטכנולוגיה לגבולות הילדות, הביאה לפריצת גבולות ה'טאבו' החברתי על ידי המבוגרים, בהנחה שהזרמת הידע לגיל הצעיר באופן בטוח ומבוקר, תמנע את השפעתם השלילית של אמצעי המדיה הנגישים לילד, ותבטיח התפתחות מנטאלית, רגשית, ומינית בריאה ותקינה. ספרות הילדים כתבנית נוח לחברה בה היא צומחת, לקחה על עצמה חלק מן המשימה הקשה; השפעתו של הסיפור על הילד בגיל הרך עצומה. יש לראות בה כלי אומנותי שעשוי לתת מענה לסיטואציות המביכות ביותר בעיני המבוגרים, וכך גם במצבים נוספים שהילד נקלע אליהם ומצריכים טיפול נכון. המודעות לכתיבה אומנותית בענייני חינוך מיני הינה חדשה יחסית, ויש לראות בה צעד בפריצה לגבולות ה'טאבו' החברתי.

ספרות הילדים העברית היא בעלת מסורת ארוכה בנושא החינוך המיני במפורש ובמרומו, לעומת ספרות הילדים הערבית בארץ, שהיא עדיין מגששת את דרכה בנושא, הנחשב 'טאבו'. גם בספרות הילדים העברית נושא המין מכונה עדיין במחקרים בכינוי 'טאבו', אם כי הפתיחות בו מרובה למדי. חלק מסיבת הפתיחות המוקדמת בספרות הילדים העברית נעוץ בהיסטוריה של מדינת ישראל, ברעיון הציוני שדיבר על שוויון ודמוקרטיה, ובעיקר הוא נקשר בקיבוצים בארץ. הקיבוצים היו פתוחים יותר, עקרונית, לחיים משותפים ולגידול ילדים בצוותא, והשרו מרוחם גם על ספרות הילדים העברית, שהתפתחה מאוד בארץ, במיוחד עם קום מדינת ישראל, מה עוד שמספר בולט של סופרי הילדים שכתבו בשפה העברית חיו בחברה הקיבוצית או היו קשורים בה.

התפיסות התרבותיות השונות, מפרשות את המיניות באופנים שונים, וקיים הבדל ביחס למיניות בין הדתות. למשל, לפי הדת הנוצרית, המין נתפס כחטא ויש לגנות אותו. תפיסה זאת גרמה לנוצרים להתייחס אליו בתור נושא מבייש, ולא דיברו עליו בגלוי (גיבראן ואחרים, 2010). הוא אף נחשב ל"יצר הרע" שיש להילחם בו ולרסן אותו (הרפז, 2010).

אם עד שנות הארבעים של המאה הקודמת, חסידות המביאות ילדים לעולם במקורן, ותינוקות שנמצאו על עלי כרוב, היו מקור מענה רווח לדרך הגעתם לעולם של ילדים (צור, 1988), הרי שסכר המבוכה וההתחמקות מפני שאלות אלו של ילדים נפרץ, ויותר ספרים בנושא רואים אור. קיימות גישות שונות לנושא, דוגמת גישה הגורסת בהגשת האמת לילד, מבלי התחמקויות, בתיאור תהליך טבעי של הזדווגות,

ואף מבלי להשתמש במעקפים דרך הזדווגותם של בעלי חיים אחרים. לדוגמה, לטענתה של מרים ילן-שטקליס (בתוך: ברוך, 1991), כאשר ילד שואל שאלה רצינית עליו לקבל תשובה רצינית וכנה.

לצורך הניתוח בעבודה זו בחרתי בספר: "ספר מלא אהבה/ נפתלי בא לעולם" שיצא בשנת 2015, מאת הסופרת אלונה פרנקל. אלנה פרנקל, ילידת 1937, היא סופרת ומאיירת ישראלית של ספרי ילדים בעיקר. היא ניצולת שואה, שעלתה מאירופה ארצה בילדותה. לספר המדובר קדמו סדרת ספרי ילדים, שגיבורם הוא ילד בשם נפתלי (לוי, 2015).

בשונה מהספרים שנכתבו בנושא, ספרה של פרנקל מגיש למאזין- הילד, את האמת כפי שהיא, החל בפגישתם של גבר ואישה, דרך תיאור הזדווגותם, מהלך ההיריון ועד ללידה. פרנקל אינה חוסכת במילים המתארות את איברי המין של הגבר ושל האישה, פות ופין, ובאיוורים המתארים את הקרבה העירומה בין הגבר והאישה, כמו גם צאתו של התינוק מרחמה של האם בתום תקופת ההיריון. היא מנסה להתאים את הספר לקהל יעד רחב יותר, ואינה מתייחסת לסוגיית הנישואין למשל, אלא רק לפגישתם של ההורים והתאהבותם. פרנקל עצמה, במספר ראיונות שהעניקה (ארד, 2015; מגל, 2015), ובהם היא מספרת על התבשלותו האיטית של הרעיון לכתיבת הספר. לדבריה, בשונה ממדינות מערביות אחרות, בהן חינוך מיני הוא בגדר חובה מגיל 3, הרי שבשראל יש התעלמות מהנושא. פרנקל טוענת כי יש בכל הנוגע לאונס, לדוגמה, יש תיאור מפורט של המעשים, והמיניות הבריאה, שמקורה במעשה האהבה, נדחקת לקרן זוית. פרנקל בספרה, מבקשת לדבר על הנושא בפתיחות, בכנות ובנאמנות לטבע, תוך דגש רב אודות מקור ההזדווגות- אלמנט האהבה בין ההורים, שממנו הכול נולד, תרתי משמע. לדבריה של פרנקל: "ניסיתי לחבר בספר את הפלא הזה של המין לכל החוויה של היקום. ההרגשה שלי היא שכאשר נולד ילד, כל העולם נברא בשבילו. הכול בשבילו חדש. בספר ניסיתי להעביר את זה" (מגל, 2015).